

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

Լ.Բ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1958

◀ ՆՈՅՆԵՄԲԵՐ - ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ▶

ԹԻԻ 11-12

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ

Կ'անցնինք ընդհանրապէս, հռչակելով կամ երգելով միայն սփանջելի եւ մեծ խորհուրդը, առանց թերեւս անդրադառնալու իմաստի խորութեանը, զոր այդ խորհուրդը, Աստուածայայտնութիւնը, կը ծածկէ իր մէջ, իբրեւ քրիստոնէական փրկագործութեան ամենէն էական դաւանակէտերէն մին. —

Մեզ այնպէս կը թուի սակայն թէ մօտ երթալէ առաջ բուն այդ զաւարտարին, պէտք է քանի մը բառով գէթ կանգ առնել ուրիշի մը՝ ա՛յն զաւարտին առջեւ, որ մեր լեզուին մէջ կը բացատրուի Յայտնութիւն բառով: Բայց որովհետեւ դեռ լրիւ չէ ճշգրտած հայերէն այդ անունին ստուգաբանական կազմը, լաւագոյն է առնել անոր յունարէնը, ակոզալիքին (*ἀποκαλύπτειν*), որ կը նշանակէ «ծածկոյթը բանալ», և որուն ճիշդ զուգականներն են լատիներէն *revelatio* (վարագոյրը վեր առնել) և ֆրանսերէն *dévoiler* (քօղազերծել) բառերը:

Արդ, Յայտնութիւն, քրիստոնէական ըմբռնումով, իսկապէս կը նշանակէ վեր առնել ծածկոյթը կամ վարագոյրը, այսինքն այն արգելքը որ մարդուն տեսութենէն կը խափանէ Աստուծոյ ճանաչումը:

Կը կարծենք թէ բաւական պակաս ուշադրութիւն դարձուած է այս մտածումին, և ա՛յդ իսկ է պատճառը որ մինչ երբեմն կամ ոմանք Յայտնութիւն ըսելով կ'իմանան միմիայն Ս. Գիրքը, իբրեւ յայտարարութիւն Աստուծոյ կամքին, ուրիշներ այդ տեսակէտով մեծ արժէքը կ'ուզեն վերագրել նաև, անշուշտ շատ իրաւամբ, Եկեղեցիին, մարդկային խզմտանքին, բանականութեան և ընթերցան կարգին խելամուտութեանը: Եթէ այդպէս լինէր, աստուածային յայտնութեան նպատակը պիտի լինէր՝ հազորդել միայն ճշմարիտ զաւարտարներ ի մասին Աստուծոյ, սոսկ իմացապաշտական տեսութիւն՝ որ փրկագործութեան բարոյական սկզբունքը իր ամենէն վսեմ տեսութիւններովն ու խորութիւններովն պիտի փոխադրէր տրամասութեան և ցուրտ բանականութեան գետնին վրայ:

Անշուշտ այդ չէ սակայն քրիստոնէական ճշմարտութիւնը: Յայտնել կը նշանակէ ծածկոյթը, արգելքը վերցնել. հաւատքը մտաբանական զործ մը չէ. զԱստուած ճանչնալու համար, մարդս յստակիմացութենէն և ճշմարիտ ծանօթութիւններէն շատ աւելի անդրադոյն բռնի մը պէտք ունի անպատճառ, այսինքն՝ միմիայն սխալ կամ աղօտ ճշմարտութիւնը չէ որ զԱստուած կը հեռացնէ

մեր հոգիին տեսողութենէն: Աւելի մութ և չար բան մը, հոգիի՝ այսինքն մարդուն անձնական լրութեան աւելի խաթարեալ վիճակ մը կայ, որ խաւար միջնորմ մը կը կանգնէ Աստուծոյ և մարդուն միջև. մեղքն է այն: Ու յայտնութեան գերազանց նպատակն է վերցնել մեղքին վարագոյրը, որպէսզի մարդը տեսնէ և ճանչնայ զԱստուած, ու կարենայ կենդանի յարաբերութեան մէջ ապրիլ Անոր հետ:

Ս. Գիրքը, իր մարգարէութիւններովը մանաւանդ, հրաշքները՝ իբրեւ ամենէն ազդու արտայայտութիւնը գերբնականին, միտքը և խիղճը, մին՝ իբրեւ աստուածային իմաստութեան ճրագը, միւսը աչքն Աստուծոյ՝ մարդուն մէջ, բնութեան կարգին ըմբռնումը, իբրեւ զգացումը տիեզերական մեծ օրէնքին՝ որուն մէջ անվերածելի զիտակցութեան մը լոյսը կը շողայ, Եկեղեցին վերջապէս, աստուածային և անսկիզբն նուիրապետութեան մը հոգևով հրաշակերտուած այդ հաստատութիւնը երկրի վրայ, որ նախահայրերու, նահապետներու, տեսանոյններու և սուրբերու պաշտած Յոյսին գաղափարական սրբարանը եղաւ երկրի վրայ, այդ ամէնը, առանձնապէս ու միասնաբար, կը դիւրացնեն անշուշտ յայտնութեան գործը, յարգարելով անոր զեալինը. ուրիշ բացատրութեամբ՝ կ'օգնեն հոգին ընդունակ դարձնելու ճշմարիտ կրօնքին. բայց չեն ամբողջացնէր յայտնութիւնը:

Պէտք չէ շփոթել կրօնի և յայտնութեան գաղափարները իրարու հետ: Կրօնը Աստուծոյ և մարդուն միջև, իբրեւ Արարչի և արարածի միջև յարաբերութիւնն է, ինչ ձևի տակ ալ ներկայացուի ան: Յայտնութիւնը՝ ընդհակառակն չի բաւականանար Աստուծոյ և մարդուն միջև ենթադրուած յարաբերութեամբ: Անիկա մատնանիշ կ'ընէ Աստուծոյ և մարդուն միջև յարաբերութեան խզումի վիճակ մը, պատճառուած՝ մեղքէն, և ջնջումը այդ վիճակին: Դարձեալ, կրօնը Աստուծոյ և մարդուն միջև կայն է. Յայտնութիւնը՝ վերահաստատութիւնը այդ կային:

Ո՞վ պիտի կարենար կատարել այդ վերահաստատութիւնը. ահա՛ բուն հարցը, որուն մէջ են աստուածային խորհուրդներուն անչափելի խորութիւնները: Մարդս, եթէ մնար՝ այսինքն եթէ շարունակէր լինել այն՝ ինչ որ պարտ էր լինել, եթէ մեղքը չ'արատաւորէր մարդկային կեանքը, պէտք պիտի չունենար Յայտնութեան. իր հոգիին բնական զարգացումը պարզապէս իրեն համար յայտնութիւնը պիտի ըլլար, ու բարոյական տեսակէտով կատարուած ամէն մէկ յաղթութիւն անոր համար պիտի ըլլար նոր յառաջդիմութիւն մը դէպի Աստուծոյ լաւագոյն ծանօթութիւնը: Բայց անկումը, որուն ենթարկուեցաւ մարդը, բոլորովին շրջեց իր ճակատագիրը. վասնզի մեղքին անէծքը ոչ միայն մարդը հեռացուց իր երկնաւոր Հօրմէն, այլև ընտելացուց զայն այդ հեռացումին, վերցնելով հանելով անոր մէջէն Աստուծոյ լուսաւոր ծանօթութեան կարելիութիւնը: Յաւիտենականին դէմ մեղանշողը կը պարուրուի խաւարէ. զի ով որ կը դադրի ծառայելէ իր Արարիչին, անկարող կը դառնայ զԱյն ըմբռնելու, երբեմն ա՛յնքան նոյնիսկ՝ որ Աստուծոյ գոյութիւնը ա՛լ պատրանք մը կ'ըլլայ իր մտածումին մէջ:

Ասկէ՛ց ահա աստուածային միջամտութեան մը հարկը՝ մաքառելու համար մեղքին դէմ, որմէ չէր կրնար ձերբազատուիլ մարդս իր սեփական ոյժե-

րով: Մարդս, ինք մինակը, չէր կրնար յայտնել զԱստուած, չէր կարող ինքնին վերցնել զինքը Աստուծոյ բաժնոյ մեղքի վարագոյրը. Աստուած միայն պէտք էր ուրեմն յայտնէր ինքզինքը մարդուն, քանդելով իրենց միջև մեղքէն հեռուած միջնորմը: Բուն Յայտնութիւնը, ճշմարիտ և անթերի Յայտնութիւնը Աստուածայայտնութիւնն է:

Անոր մէջ է աստուածային խորհուրդին մեծ և սքանչելի գեղեցկութիւնը:

Անոր բացատրութիւնն է Ենդեան տօնին ծէսը — «Եւ Բանն մարմին եղև և բնակեցաւ ի մեզ»:

Աստուած մարդացաւ, մարդկային մարմին առաւ, սպաննելու համար մեղքը այդ մարմինին մէջ, այսինքն վերցնելու, շնչելու արարիչը Արարածէն հեռացնող խտրոցը:

Խորհուրդ աստուածային, որ սակայն իրականացաւ մարդկային կերպաւորմամբ. Աստուած մեզի համար առարկայ եղաւ փորձարկումի, մեր մէջ ապրեցաւ պատմականօրէն. մարդիկ տեսան և շօշափեցին զինքը մարմինի մէջ. մեր զգայարաններուն միջոցաւ թափանցեց Ան մեր հոգւոյն մէջ. այս տեսակէտով ինչ որ երբեմն ըսուած էր Իսրայէլի կրօնական կեանքին մէջ «Բազում մասամբ և օրինակօք», ըովանդակապէս և անառարկելի ստուգութեամբ կատարեց Ան մեր մէջ, յայտնագործեց ինքզինքը մեր մէջ, յանձին իր Որդւոյն զոր մարդիկ իրաւունք զգացին համարելու իրենց եղբայրը. ու ինքն Յիսուս կրցաւ պատգամել անհերքելի ճօխութեամբ. «Որ ետեսն զիս, ետես զՀայր իմ»: Մարդը Գրիստոսով իրական և կենդանի յարաբերութեան մէջ մտաւ այլևս Աստուծոյ հետ. զի Անոր ապրելովն իր մէջ ինքնին կենագործուեցաւ Անոր մէջ:

Ասոր համար է որ ոչինչ այնքան աստուածգիտական է որքան քրիստոնէական հաւատքը. ապացոյցները՝ զորս իմաստասիրութիւնը և ընդհանուր աստուածաբանութիւնը կը դասաւորեն իբր փաստարկութիւն Աստուծոյ գոյութեան, նոյնքան, կ'ըսեն կը ծառայեն նաև աստուածեանութեան (théisme) և համաստուածութեան (panthéisme): Միայն Աւետարանը և անոր վրայ խարսխուած Հաւատքն ու Բարոյականն է որ մարդը կը տանին Աստուծոյ իսկական իմացումին, վասնզի կը ճանչցնեն զԱյն մեզի ոչ իբր լոկ առարկայ ծանօթութիւն, այլ իբր կեանք՝ հաղորդ մեր կեանքին: Առանց քրիստոնէութեան՝ անկարելի էր որ մարդկութիւնը կարենար ճանչնալ զԱստուած:

Ասոր համար է որ Անիկա օր մը ծնաւ պատմութեան մէջ. բայց ատոր համար է մանաւանդ որ Անիկա կրնայ ամէն օր ծնիլ մեր սիրտերուն մէջ, վասն զի պատմական այն մեծ օրէն ի վեր, մարդկային հոգին ընդունակ դարձաւ, ազդումովը փրկութեան շնորհաց, սանձահարելու իր մէջ մեղքին գորութիւնը, և ուղղելու ինքզինքը դէպի ճշմարիտ աստուածգիտութիւն:

Եւ այս իսկ պատճառաւ Յիսուսի ծնունդն է իսկապէս Աստուածայայտնութիւն. «Խորհուրդ մեծ և սքանչելի»: